

Visuele instrumenten voor professionele ontwikkeling

De kracht van verbeelding

Hoe werk je op een inspirerende manier aan beter onderwijs en ontwikkel je professionals? Beelden en metaforen kunnen een krachtig middel zijn om dit proces inzichtelijk te maken en te sturen. De landschapskaart van CSG Jan Arentsz en de persoonlijke beroepsscan van Bureau STERK laten zien hoe je op een creatieve manier een professionele dialoog en innovatie op gang kunt brengen.

DOOR CAROLIEN NOUT

De Bermuda-driehoek van frustraties, de rots die de mentor is, het wandelpark tussen didactiek en pedagogiek: het zijn termen waar docenten en leidinggevenden op CSG Jan Arentsz niet van opkijken. Ze staan getekend op de landschapskaart 'De Verenigde Staten van Jan Arentsz', geënt op de Atlas van de Belevingswereld. Daarop is de trektocht gevisualiseerd van docenten en leidinggevenden die een excellent leerklimaat willen ontwikkelen. De brede scholengemeenschap met ruim 2300 leerlingen en vier locaties zette een paar jaar geleden een vernieuwingsactie in gang om het profiel van de school aan te scherpen. Dick Bruinzeel,

'Kijk en analyseer wat je goed hebt gedaan. Dat brengt je verder dan alleen kijken naar wat er fout ging.'

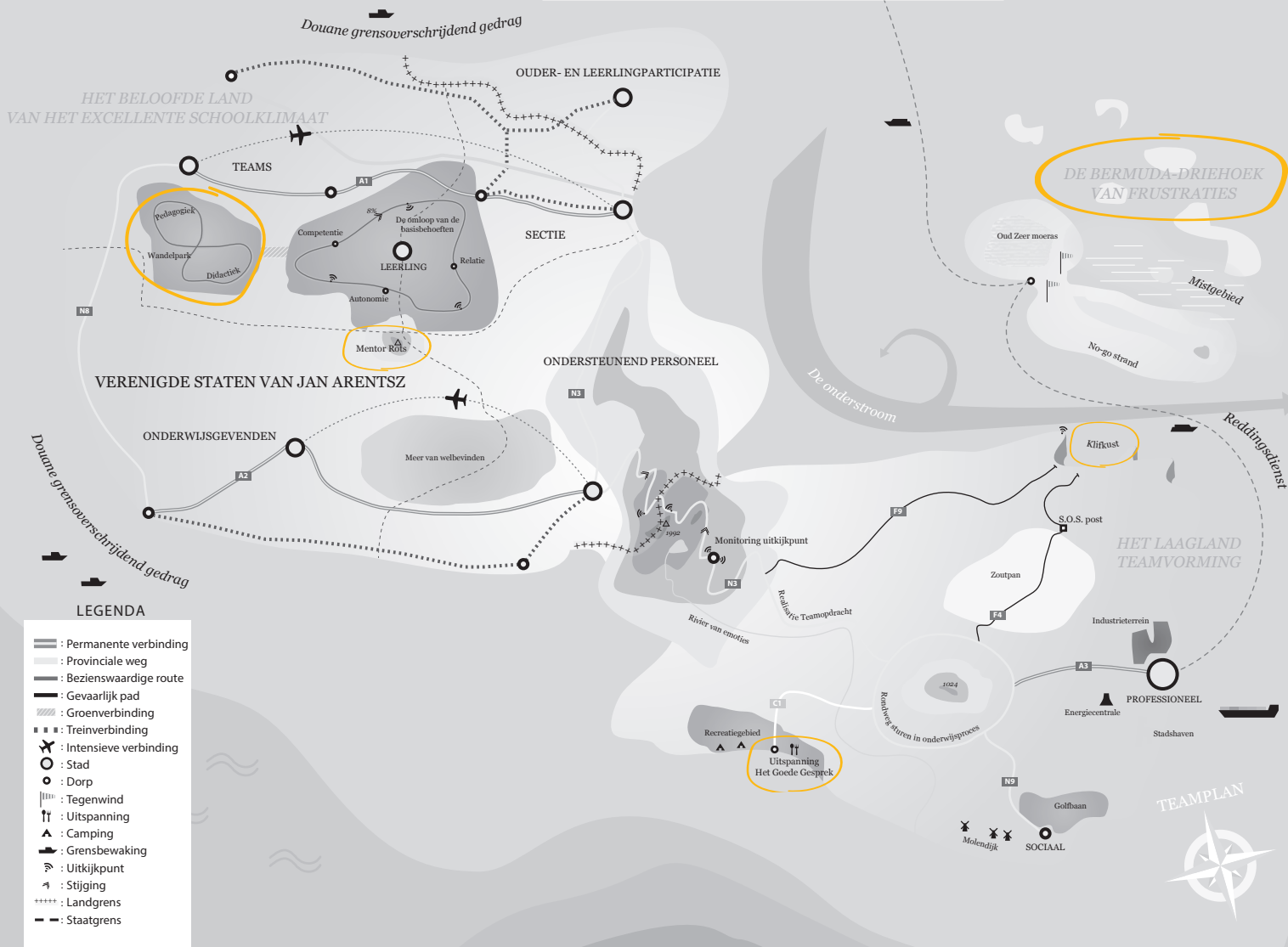
voorzitter van het College van Bestuur, wilde minder bureaucratie en meer elan en eigenaarschap op de school: 'Natuurlijk hebben we daar met alle betrokkenen uitvoerig over gediscussieerd. Een duidelijk onderwijsconcept dat de leerling centraal stelt, betere samenwerking tussen docenten en een trotse schoolcultuur waren onze ijkpunten. De ontwikkeling van een excellent schoolklimaat is als een trektocht. En als je dat doet moet je precies weten waar je bent en waar je naartoe wilt. Dat hebben we gevisualiseerd in een interactieve landschapskaart.'

Kennisbank en inspiratie

De kaart werkt als een kennisbank: je kunt bijvoorbeeld doorklikken naar meer informatie over het proces van

~ VERANDERLANDSCHAP ~

Vertrekpunt voor professionele en persoonlijke ontwikkeling

- De STERKscan is ontwikkeld door Bureau STERK, dat onder andere EVC-trajecten en professionaliseringstrajecten voor schoolleiders verzorgt. Het bureau is erkend door het Schoolleidersregister als beoordelaar. De scan heeft een gedegen wetenschappelijke basis. Het beroepsprofiel berust op de Beroepsstandaard voor schoolleiders (Krüger en Andersen), die de competenties van het schoolleidersvak bevatten. De scan bevat een leeruitkomstentool, waarmee ambities kunnen worden vertaald naar leeruitkomsten die aansluiten op de professionaliseringsthema's van het schoolleidersregister (op het juiste niveau). De scan is geschikt voor schoolleiders, teams en docenten. Het invullen (online) kost ruim een uur, maar zo voegt Robinet Bargeman toe, 'daar is het denkwerk wat erbij hoort niet bij inbegrepen.' Meer weten? Zie www.sterkacademie.nl
- Een voorloper van de STERKscan is de zelfscan VO; zie www.schoolleidersregistervo.nl
- CSG Jan Arentsz: www.ja.nl

onderwijsverbetering en goede praktijkvoorbeelden van collega's. De landkaart inspireert om in gesprek te gaan. Bruinzeel: 'Het geeft kaders maar ook ruimte aan professionals. Het maakt niet uit waar je je bevindt op de kaart, maar je moet wel weten welke uitgangspunten we hanteren. Stel je wilt als docent een andere didactiek invoeren, dan moet je ouders en leerlingen betrekken en kennismaken van wat effectief bewezen methodes zijn, weten welk professionaliseringstraject erbij hoort. Natuurlijk kun je wel eens vastlopen, maar er zijn handreikingen beschikbaar om uit de problemen te komen. Zo kunnen we leren van elkaar en elkaar inspireren.'

De nuchtere Noord-Hollandse schoolbestuurder ziet het als een van zijn taken om zijn teams eraan te herinneren soms even afstand te nemen van de hectiek van de dag. 'Even checken; zit je nog op de goede weg? Past dit binnen de afspraken en de richting die we op willen als school? Ik vang signalen op van ouders of leerlingen en bespreek ze. Maar ik wil absoluut geen afrekencultuur, weg daarmee! Na alle 'public management-speak' die in de jaren '90 op het onderwijs werd afgevuurd, is mijn drive juist om het onderwijs weer terug te krijgen naar waar het hoort: bij de

professionals in de school, bij ouders en leerlingen. Docenten hebben professionele ruimte nodig en veel vertrouwen om steeds een volgende stap te zetten.'

Start van een dialoog

Er zijn meer instrumenten die een visuele presentatie als uitgangspunt hebben om een professionele dialoog te starten. Zoals de STERKscan, een objectief instrument dat de professionele identiteit weergeeft van de eigenaar: het beroepsprofiel, zoals de 360-graden feedback, sterkste gedragsindicatoren, professionele normen en de dynamiek van de organisatie. Ook persoonlijke gegevens zoals zelfbeeld, kernkwaliteiten, leiderschapsstijl, inspiratie en ambitie maken er deel van uit. Robinet Bargeman, de grondlegger van de STERKscan van Bureau STERK, heeft het al vaak meegemaakt: schoolleiders, bestuurders en docenten die verrast zijn door het beeld dat uit de scan naar voren komt: 'De uitkomst laat namelijk zien wie je bent als professional. Wij hebben gekozen voor een overzichtelijke presentatie op posterformaat, een A3, met persoonlijke foto's. Dat maakt het aantrekkelijk en laagdrempelig om een professionele dialoog met collega's te beginnen. Dat lukt je niet met een dik pak papier.'

Positieve psychologie

Wie de scan invult wordt geprikkeld na te denken over zijn professionele identiteit (zie kader). De scan geeft geen oordeel, maar geeft inzicht in de kaders waarbinnen professionals functioneren. Dat biedt aanknopingspunten voor professionalisering, voor formele of informele leertrajecten. Maar, zo benadrukt Bargeman: 'Wij gaan nadrukkelijk uit van de positieve psychologie. Het gaat erom aan je sterke punten te werken. Daarmee neem je automatisch je minder sterke kanten mee. Uitgaan van positieve kracht is bewezen effectief. Kijk en analyseer wat je goed hebt gedaan, waarom een aanpak is geslaagd. Dat brengt je verder dan alleen kijken naar wat er fout ging.'

Bargeman ziet dat schoolleiders vaak als eerste over inspiratiepunten praten. 'Logisch, want dan heb je het over de basis, het waartoe van het onderwijs. De achtergrondbeelden en foto's op de scan zijn heel persoonlijk: ze gaan over wat mensen belangrijk vinden. Waarom ze gekozen hebben voor het vak, wat hun passie is. Van daaruit kunnen ze, samen met collega's, zichzelf en hun organisatie verder ontwikkelen.'

Leiden naar succes

Een landkaart of een persoonlijk beroepsprofiel op een poster: het blijken in onze visuele cultuur bruikbare instrumenten voor professionele ontwikkeling. Dick Bruinzeel, vorig jaar genomineerd als bestuurder van het jaar, ziet zijn landschapskaart als een aantrekkelijk middel om de schoolontwikkeling in zijn geheel inzichtelijk te maken. Met de STERKscan heeft hij ervaring opgedaan toen hij assessor was van twee schoolleiders bij hun EVC-procedure. 'Het is een manier van veranderen die me aanspreekt. Je kijkt namelijk heel precies naar de context waarin je opereert en welke competenties zou je kunnen versterken, uitgaand van je sterke punten. Dat past bij het trekken in ons landschap: ook daar kijk je steeds hoe je goede situaties kunt verbeteren of waar je als leidinggevende een patroon kunt doorbreken. Zo kun je veel moeilijke vraagstukken die je in het onderwijs tegenkomt naar een succes leiden.' ●

► Carolien Nout is zelfstandig onderwijsjournalist.

Ambitie om eerstegraads leraar **Godsdienst en Levensbeschouwing** te worden? Kies dan voor de **master Lerarenopleiding van School of Catholic Theology in Utrecht**.
Financiering met Lerarenbeurs mogelijk.

Bezoek het Open Huis op 11 mei in Utrecht:
tilburguniversity.edu/oca-2017

TILBURG UNIVERSITY Understanding Society

Afbeeldingen en teksten van internet mag ik toch overnemen in eigen lesmateriaal?

a. Ja, dat mag b. Nee, dat mag niet c. Anders

Antwoord c: Anders. Van een website mag je één artikel en een aantal afbeeldingen overnemen in eigen lesmateriaal. Wil je meer gebruiken, regel dan toestemming via onze site.

Onderwijs en Auteursrecht. Weet jij hoe het zit?
Doe de handige Wegwijzer op www.onderwijsauteursrecht.nl

